

NOTAT

Folketingets Uddannelsesudvalg

12-04-2005

J.nr. 527-513512

Elisabeth Lenzing

Tel. 35298217

Internet:el@arf.dk

VISO i relation til specialundervisningsområdet

Indledning

I regeringens og Dansk Folkepartis aftale fra juni 2004 om strukturreform er det i kapitel 8 om socialområdet fastlagt, at der etableres en national videns- og specialrådgivningsorganisation, VISO. Dette indgår ikke i aftalens kapitel 9 om specialundervisning. Forligspartierne har imidlertid senere tiltrådt, at specialundervisning og specialpædagogisk bistand også skal omfattes af VISO.

VISO hjemles i § 13 i det fremlagte forslag til lov om social service. I forslag til ændring af folkeskoleloven og forslag til ændring af lov om specialundervisning for voksne er der alene hjemmel for undervisningsministeren til at fastsætte regler om kommuners, regioners og undervisningsinstitutioners adgang til at indhente viden og specialrådgivning samt bistand til udredning fra VISO.

Bør VISO også hjemles i undervisningslovgivningen?

Varetagelsen af specialrådgivningsopgaver i dag og i fremtiden

Amternes specialrådgivning varetages i dag fra specielle rådgivningsinstitutioner, fra institutioner, der også giver andre ydelser (f.eks. sociale døgntilbud eller specialskoler), og fra ansatte i den amtslige forvaltning. Der samarbejdes i vidt omfang mellem social- og specialundervisningsområdet, og der trækkes også i betydeligt omfang på sundhedssektoren og på den amtslige revalideringssektor.

Mens sundhedssektorens ydelser overgår som et regionalt ansvar, deles specialrådgivningsopgaverne på *socialområdet* således:

- Specialrådgivningsopgaver, hvor ansvar og finansiering overgår til kommunerne, og hvor kommunerne også fremover varetager opgaven.
- Specialrådgivningsopgaver, hvor ansvar og finansiering overgår til kommunerne, men hvor kommunerne vælger at købe ydelserne hos regionen.
- Specialrådgivningsopgaver, hvor ansvar og finansiering overgår til staten – VISO. En række opgaver løses internt i VISO, mens andre købes i f.eks. regionerne.

På *specialundervisningsområdet* er lovforslaget mere uklart, men bortset fra, at borgernes adgang til VISO efter lovforslagene på specialundervisningsområdet er mere begrænset, tænkes der formentlig på samme model.

Dette bør fremgå klarere af lovforslaget. Kommunerne skal kunne trække på specialrådgivning fra de regionale tilbud, og der skal være hjemmel til, at regionerne indgår kontrakter med VISO om levering af specialrådgivning mv.

Regionerne skal således kunne levere specialrådgivningsydelser efter henvisning / bestilling fra dels kommuner og dels VISO. Dette skal der tages højde for, når de i dag amtsligt ansatte skal fordeles mellem kommuner, regioner og stat.

Regionernes specialrådgivning er i bemærkningerne til serviceloven indskrænket til ”specialrådgivning, der udgår fra og baseres på den indholdsmæssige opgavevaretagelse i de regionale tilbud efter lovens § 5”.

Det betyder, at regionerne – i modsætning til amterne - ikke må drive særlige rådgivningsinstitutioner. Der er dog i forslag til lov om social service særlig hjemmel til drift af hjælpemiddelcentraler efter aftale med kommunerne.

Der er heller ikke længere mulighed for tværsektoriel rådgivning placeret i forvaltningsregi (som f.eks. Fyns Amts tværsektorielle småbørnsrådgivning i relation til handicappede børn, der har udgangspunkt fra amtets undervisnings- og kulturforvaltning, men også trækker meget betydeligt på Odense Universitetshospital og socialektoren). Det er unaturligt, at alle regionale rådgivningsfunktioner *skal* indplaceres organisatorisk i en institution med et andet hovedformål. Det er til skade for brugerne, at der

ikke længere kan organiseres rådgivning på tværs af undervisnings-, social- og sundhedssektoren med et udgangspunkt i en forvaltning.

Side 3

Denne binding i bemærkningerne bør udgå.

For brugerne er det helt afgørende tilgængeligheden til kvalificeret specialrådgivning. Der er i dag i vidt omfang fri adgang for brugerne (herunder pårørende) til amternes specialrådgivning. Klare eksempler herpå er en lang række ydelser fra hjælpemiddelcentraler og høre- og synsinstitutter / kommunikationscentre.

Kommunerne henviser i dag også i vidt omfang til amtslig specialrådgivning. Amterne afholder udgifterne til rådgivningen.

Fremover bliver det i hvert enkelt tilfælde kommunen, der afgør, om man ønsker at visitere borgerne til, og dermed altså som noget nyt påtage sig betalingsforpligtelsen for, regionale specialrådgivningsydelser. Kommunen kan efter lovforslaget i alle tilfælde vælge selv at levere ydelserne. Hvor kommunen fagligt kan løfte opgaven, er det naturligtvis OK, men mange af ydelserne er stærkt specialiserede og meget afhængige af faglige miljøer af en vis størrelse med ekspertise fra mange områder.

Brugerne vil her i bedste fald opleve en besværliggørelse af deres vej til specialrådgivningen. I værste fald vil de modtage en mindre dækkende ydelse og dermed få deres muligheder forringet.

De regionale specialrådgivningstilbud kommer fremover til at hvile på et usikkert økonomisk grundlag. De skal indgå i de årlige rammeaftaler, men kommunerne skal som udgangspunkt kun betale for faktisk forbrug.

Der er behov for at sikre et vist driftsfundament, f.eks. gennem en fastlagt kommunal basisfinansiering, som ikke er afhængig af konkret forbrug.

For så vidt angår ”de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager” på *socialområdet* kan borgerne søge gratis specialrådgivning hos VISO. Bemærkninger til lovforslaget finder det i langt de fleste tilfælde mest hensigtsmæssigt, at borgeren går gennem kommunen, men der er mulighed for direkte henvendelse.

På *specialundervisningsområdet* er det alene kommuner, regioner og skoler, der kan få rådgivning fra VISO. Brugere er afskåret fra direkte henvendelse.

VISO's størrelse

VISO omhandler efter forslag til lov om social service

- de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager (specialrådgivning til kommuner og borgere på socialområdet, men kun til kommuner, regioner, skoler og institutioner i relation til specialundervisningsområdet),
- de få mest sjældent forekommende specielle og komplicerede enkeltsager (vejledende udredning),
- vidensfunktioner (videnscentre mv.) og
- de funktioner på hjælpemiddelområdet, der i dag varetages af Hjælpemiddelinstitutionen.

Det aktuelle omfang af disse funktioner i *amternes socialsektor* er søgt kortlagt gennem en spørgeskemaundersøgelse fra Socialministeriet til samtlige amter + efterfølgende møder mellem de enkelte amter og ministeriet i efteråret 2004. Til brug for drøftelserne af lovpakkens økonomiske konsekvenser har Amtsrådsforeningen i marts-april 2005 bedt amterne om at verificere tallene.

Tilsvarende har Amtsrådsforeningen indsamlet oplysninger i relation til *specialundervisningsområdet*.

På baggrund heraf er det amternes og Amtsrådsforeningens bedste skøn, at amterne i dag bruger 363 faglige årsværk + 1/3 administrative årsværk (ministeriets beregningsteknik under DUT-forhandlingerne), i alt 484 årsværk i relation til de funktioner, der på *socialområdet* skal indgå i VISO. Disse tal omfatter også amternes nuværende videnscentre på handicapområdet.

Tilsvarende bruger amterne på *specialundervisningsområdet* mindst (der mangler endnu svar fra et par amter) 90 faglige årsværk + 1/3 administrative årsværk, i alt 120 årsværk i relation til de funktioner, der skal indgå i VISO.

Social- og Undervisningsministeriet har under de hidtidige (endnu ikke afsluttede) drøftelser om lovforslagenes økonomiske konsekvenser dimensioneret VISO til:

Socialområdet

- 50 årsværk inkl. administrative årsværk, der skal sidde centralt i VISO
- 250 faglige årsværk + 1/3 administrative, i alt 333 årsværk, hvis ydelser skal købes fra regioner m.fl. på kontraktbasis
- 100 årsværk - heraf stammer 79 fra amtslige videnscentre mv. og resten fra statslige centre
- I alt 483 årsværk svarende til 268 mio. kr. årligt fra amterne + 13,3 mio. kr. fra staten.

Specialundervisning

- Højst 15 mio. kr. årligt.

VISO's fremtidige "normering" skal udover amternes og de statslige centres nuværende funktioner også dække Københavns og Frederiksberg kommuners nuværende funktioner, Hjælpemiddelinstitutionen mv.

Det skal understreges, at opgørelsen er vanskelig. Området er organiseret forskelligt rundt om i amterne. Afgrænsningen indeholder et betydeligt element af skøn, bl.a. fordi det opgjorte antal årsværk er fordelt på langt flere hoveder, idet specialrådgivning i vidt omfang udføres som en del af de ansattes samlede arbejdsopgaver, hvorved sammenhæng med praksis og den løbende udvikling sikres.

Det skal også understreges, at ikke alle dele af social- og specialundervisningssektoren er lige "velforsynet" med videns- og specialrådgivningsfunktioner. Hvis alle målgrupper, børn og unge, handicappede, sindslidende, misbrugere, hjemløse mv. skal dækkes lige godt, vil det enten kræve flere ressourcer eller betyde, at der overføres fra ressourcer fra nogle grupper til andre.

VISO's organisation

VISO har i strukturaftalen og lovforslag været præsenteret som en organisation med en bestyrelse bestående af repræsentanter for stat, regioner, kommuner og brugerorganisationer. Det blev på møde i Folketingets Socialudvalg oplyst, at socialministeren havde tilkendegivet, at VISO skulle være en styrelse.

Amtsrådsforeningen finder det væsentligt, at både brugerne på området, kommunerne og regionerne sikres indflydelse på VISO, der jo samler de

mest specialiserede videns-, udrednings- og specialrådgivningsfunktioner. Kun derved bevares den nødvendige tilknytning til praksisfeltet, som er en forudsætning for kvalitet, brugbarhed og omverdenens tillid.

Side 6

Det sker bedst gennem en bestyrelse.